

כנס ראמ"ה 2013

תקציר ההרצאה: בראי המבחנים: הוראה בקבוצות לימוד במתמטיקה בחטיבות הביניים

גב' נורית ליפשוט, ראמ"ה

במרבית חטיבות הביניים בישראל מונהגת שיטת ההקבצה בהוראת המתמטיקה – התלמידים מחולקים לקבוצות לימוד על פי רמתם ויכולתם בתחום. מטרת שיטת ההקבוצות היא לנסות להתמודד עם קושי בהוראה בכיתה הטרוגנית, באמצעות חלוקה של תלמידים לקבוצות הומוגניות יותר אשר תאפשר הוראה מותאמת ולתת מענה לצרכים הייחודיים של התלמידים השונים, מהמצטיינים עד המתקשים.

על פי הנחיות משרד החינוך, המעוגנות בחוזר מנכ"ל משנת 1994, החל מהמחצית השנייה של כיתה ז' אפשר לחלק תלמידים לקבוצות לימוד לפי רמות במקצועות מתמטיקה ואנגלית. בית ספר שבחר בדרך הוראה זו צריך להקצות היקף שעות רב יותר לתלמידים בהקבוצות שברמות הבינוניות והנמוכות, להקצות מורים טובים להוראה ברמות הנמוכות וכן לפתח שיטות הוראה וחומרי לימוד לקידום תלמידים אלו. כמו כן, על בית הספר צריך להבנות מנגנונים שיאפשרו מעבר מהרמות הנמוכות לרמות הגבוהות יותר, לפחות פעמיים בשנה, בעבור תלמידים שיימצאו ראויים לכך.

ההוראה בקבוצות לימוד הומוגניות שכיחה מאד בחטיבות הביניים. בבדיקה שערכה ראמ"ה בשנת הלימודים תשס"ט בקרב כלל בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים, נמצא כי מרבית מבתי הספר דוברי העברית נוהגים בשיטת ההקבוצות במתמטיקה (כ-60% בכיתה ז', 75% בכיתה ח' וכ-90% בכיתה ט').

בשנת הלימודים תש"ע הגדיר מטה משרד החינוך יעדים להעלאת ההישגים הלימודיים במתמטיקה בכיתות ז'-ט' בבתי ספר יסודיים ובחטיבות ביניים. לתכנית הוצבו שני יעדים עיקריים: האחד – הטמעת תכנית לימודים חדשה בהיבט התוכן ודרכי ההוראה, והאחר – מתן מענה ל"תלמידי הקצוות": קיום קבוצת מיצוי (למתקשים) וקבוצת מצוינות (למצוינים) בכל בית ספר. התוכנית לקידום ההישגים יושמה כתכנית מתפתחת, כך שבכל שנה מתווספת עוד דרגת כיתה. בשנת תש"ע, עם ייסודה של התוכנית, היא הופעלה בכיתות ז', בשנת תשע"א בכיתות ז' ו-ח', ובתשע"ב היא הופעלה בכיתות ז', ח' ו-ט'.

מחקר זה נועד לבחון היבטים שונים של ההוראה בקבוצות לימוד הומוגניות במתמטיקה כפי שמשקפת ממבחי המיצ"ב לכיתות ח' בשנים תשס"ח-תשע"א ומנתוני סקר מורים למתמטיקה שנערך בתשע"א. במחקר זה נבחן את התפלגות התלמידים בקבוצות הלימוד השונות ובחלוקה לפי משתני רקע רלוונטיים. כמו כן, נעסוק במאפייני המורים ובפרקטיקות ההוראה בקבוצות הלימוד השונות ולבסוף נבדוק, באמצעות מודלים סטטיסטיים, האם קיים קשר (מתאם) בין הישגי התלמידים בקבוצות השונות ובין מאפייני המורים ודרכי ההוראה.